

Zasada nullum crimen sine lege jako wymóg przewidywalności konsekwencji prawnokarnych

Aleksandra Rychlewska-Hotel

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wprowadzenie	15

Część I. Zasada *nullum crimen sine lege* w ujęciu historycznym

Rozdział 1. Geneza zasady *nullum crimen sine lege*

1.1.	Uwagi wstępne	43
1.2.	Pierwsze idee	45
1.2.1.	Prawo rzymskie	45
1.2.2.	XIII-wieczna Anglia	47
1.2.3.	Wiek XVI	49
1.3.	Epoka Oświecenia	51
1.3.1.	Rys społeczno-polityczny	51
1.3.2.	Humanitaryzm prawniczy	53
1.3.3.	Ruch kodyfikacyjny w Europie	61
1.3.4.	Specyfika systemu <i>common law</i>	69
1.5.	Podsumowanie	75

Rozdział 2. Rozwój zasady *nullum crimen sine lege* **77**

2.1.	Uwagi wstępne	77
2.2.	Niemiecka doktryna prawa karnego w XIX w.	80
2.2.1.	Teoria przymusu psychologicznego Feuerbacha	80
2.2.2.	Teoria norm Bindinga	93
2.2.3.	Liszt i kierunek socjologiczny w prawie karnym	100

2.3.	Zmiana uwarunkowań zasady <i>nullum crimen sine lege</i> w początkach XX w.	106
2.3.1.	Zmiana spojrzenia na instytucję państwa	106
2.3.2.	Zmiana spojrzenia na cele prawa karnego	116
2.3.3.	Zmiana spojrzenia na rolę ustawy karnej	129
2.4.	System <i>common law</i>	144
2.4.1.	Doktryna <i>strict construction</i>	144
2.4.2.	Doktryna <i>void for vagueness</i>	149
2.5.	Podsumowanie	154

Rozdział 3. Zasada *nullum crimen sine lege* w czasach współczesnych **157**

3.1.	Uwagi wstępne	157
3.2.	Europejski system ochrony praw człowieka	159
3.2.1.	Konwencyjny system ochrony praw człowieka	159
3.2.2.	Unijny system ochrony praw człowieka	168
3.3.	Polski porządek konstytucyjny	173
3.4.	System <i>common law</i>	194
3.5.	Podsumowanie	199

Część II. Zasada *nullum crimen sine lege* – próba reinterpretacji

Rozdział 1. Formalne uwarunkowania zasady *nullum crimen sine lege* **205**

1.1.	Uwagi wstępne	205
1.2.	Określenie (zakodowanie) wzoru karalnego zachowania	207
1.2.1.	Struktura normatywna przepisu prawnokarnego	207
1.2.2.	Zespół znamion typu czynu zabronionego pod groźbą kary	212
1.3.	Ustalenie (zdekodowanie) wzoru karalnego zachowania	228
1.3.1.	Znaczenie wyrażania językowego w ogóle	228
1.3.2.	Znaczenie wyrażania językowego na gruncie języka prawnego	237
1.3.2.1.	Kontekstowość wyrażen języka prawnego	237
1.3.2.2.	Zmienność w czasie wyrażen języka prawnego	249
1.3.3.	Gwarancyjny model wykładni i stosowania prawa karnego	258
1.4.	Podsumowanie	267

Rozdział 2. Materialne uwarunkowania zasady *nullum crimen sine lege* **269**

2.1.	Uwagi wstępne	269
2.2.	Zasada państwa prawa	270
2.3.	Zasada zaufania obywatela do państwa i prawa	279
2.4.	Zasada trójpodziału władzy państwowej	287
2.5.	Zasada demokracji	295
2.6.	Zasada równości wobec prawa	300
2.7.	Zasada wolności człowieka	305
2.8.	Zasada winy	316
2.9.	Podsumowanie	323

Część III. Analiza zgodności polskiego systemu prawnego z europejskim standardem ochrony praw człowieka

Rozdział 1.	Konwencyjny system ochrony praw człowieka	327
1.1.	Uwagi wstępne	327
1.2.	Status zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	329
1.3.	Zakres zastosowania zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	332
1.3.1.	Podmiotowy zakres zastosowania	332
1.3.2.	Przedmiotowy zakres zastosowania	336
1.4.	Treść zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	339
1.4.1.	Uwagi wstępne	339
1.4.2.	Przewidywalność prawa karnego	341
1.4.3.	Istota typu czynu zabronionego	359
1.5.	Charakter zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	370
1.6.	Podsumowanie	382
Rozdział 2.	Unijny system ochrony praw człowieka	383
2.1.	Uwagi wstępne	383
2.2.	Status zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	385
2.3.	Zakres zastosowania zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	388
2.3.1.	Podmiotowy zakres zastosowania	388
2.3.2.	Przedmiotowy zakres zastosowania	393
2.4.	Treść zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	398
2.4.1.	Uwagi wstępne	398
2.4.2.	Przewidywalność prawa karnego (quasi-karnego)	399
2.5.	Charakter zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	419
2.6.	Podsumowanie	422
Rozdział 3.	Krajowy system ochrony praw człowieka	423
3.1.	Uwagi wstępne	423
3.2.	Status zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	425
3.3.	Zakres zastosowania zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	428
3.3.1.	Podmiotowy zakres zastosowania	428
3.3.2.	Przedmiotowy zakres zastosowania	430
3.4.	Treść zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	434
3.4.1.	Uwagi wstępne	434
3.4.2.	Przewidywalność prawa karnego	436
3.4.3.	Istota typu czynu zabronionego	461
3.5.	Charakter zasady <i>nullum crimen sine lege</i>	475
3.6.	Podsumowanie	485
	Zakończenie	487
	Bibliografia	501